

איש נרצה בחשכת ליל

(המשך טעמוד 5)

היהודי שלטון מהפכני מאורגן, כי אין אפשרות להגיע לרוב יהודי, או אף לשיווי-משקל בין שתי האומות... ללא תקופת-ביניים של ממשלת-מעוט לאומית, אשר תכבוש את מנגנון המדינה... ואת הכוח הצבאי, כדי למנוע את הסכנה של השתלטות מצד הרוב הלא-יהודי ושל מרד נגדו... במשך תקופת מעבר זו תוגשם מדיניות שיטתית של פיתוח, עליה והתישבות..."

מכתב סודי זה של ראש-הממשלה היהודי שופך אור מפתיע על סוף ימיו של ארלוזורוב. הוא לא מוכיח רק כי המנהיג, בעל התפיסה השמית המובהקת, היה קיצוני הרבה יותר מאשר זאב זיבונסקי ואברהם שטרן באותה תקופה. הוא מצביע גם על גורם חדש שיכול היה להיות מעוניין בחיסולו של ארלוזורוב, לפני שזה יכול היה לגשת לביצוע התוכנית. היתה זאת האימפריה הבריטית.

הצנוורה המפאייית, שאיפשרה רק את פרסום חלק מכתבי ארלוזורוב וגנזה את השאר, אינה מאפשרת עדיין לדעת מה עשה ארלוזורוב כדי להכשיר את הקרקע לביצוע המשימה המהפכנית. אולם יתכן מאד כי ראה את התפקיד הראשון ברכישת תמיכה ערבית. כי בניגוד לבן-גוריון כעבור 15 שנה, לא רצה לגרש את הערבים, גם לא להשתלט על חלק מן הארץ בלבד. הוא רצה בדיקטטורה על הארץ כולה. לכן לא יכלה זאת להיות דיקטטורה עברית צרה, העוינת לערבים. היה צורך בשילוב לפחות חלק מן הערבים במערכת. במלים אחרות: הפיכת המהפכה העברית למהפכה עברית-ערבית, כל-שמיית.

לכן פיתח פעולה קחתנית בשטח הערבי. אחד מקווי הפעולה היו נסיונות לבוא בדברים עם נציגי התנועה הערבית הלאומית. ב-12.2.32 רשם ביומנו את תוצאות פגישתו עם עוני עבד אלהאדי, מנהיג מפלגת איסטיקאל הלאומית-הקיצונית וכיום אחד המנהיגים החשובים ביותר בירדן: "נתרשמתו מדבריו יותר מאשר בכל שיחות הקודמות עם ערבים... הנה פטריוט קנאי... אדם שחזונו נתלה בידי התורכים כהתפכך ערבי שהוא עצמו נידון למיתה שלא בפניו... בשיחה גילה עבד אלהאדי עמדה בלתי-מתפשרת... אמר... שאינו רואה כל תועלת בייכוח בין יהודים ובין ערבים על בעיות היסוד. מבין הוא יפה ללאומיות היהודית. אולם יש התנגשות-אינטרסים יסודית, שאין לבסלה בשיחות."

ארלוזורוב ניסה לשכנע את בן-שיחו, שהיהודים לא יסגנו בפני הקיצונית הערבית. התוצאה המעשית היחידה תהיה מלחמה ללא תכלית בין שתי האומות. עבד אלהאדי לא ענה, אולם גלוי היה לעין שנתרשם. הוא השתמש מתשובה... והציע כי יפגש שנית בקרוב, לשם המשך השיחה. ביומן אין רשימות על פגישות נוספות עם עבד אלהאדי. אולי לא היתה פגישה נוספת. אולי היתה פגישה, וארלוזורוב, משום מה, לא רשם אותה. ואולי רשם, והר"מ גנזה על ידי הצנזור המפאיי של היומן.

קו פעולה אחר היו גישושים לשיתוף פעולה כלכלי וחברתי. שאלה בוערת בארץ באותם הימים היתה שאלת הפיתוח. ממשלת-המנדט התכונה במנוח זה לשיקום הפלחים והאריסים הערבים, שהספידו את הקרקעות שלהם כאשר נמכרו על-ידי האפנדים היהודים. המוסדות היהודיים לחמו נגד מדיניות זו, כי פירושה המעשי היה כינון קשיים לרכישת קרקעות על-ידי היהודים. ארלוזורוב ניהל את המלחמה נגדה, אולם באותה שעה ראה סיכוי להסכר למכשיר לביצוע תכניתו המהפכנית. הודמנות זו ניתנה לו על-ידי הוועד הפועל הערבי, שגם הוא החרימ את התכנית.

רשם ארלוזורוב ביומנו: "שדתוק נפגש עם שני ערבים משכם, בני משפחת ע. הידועה... סיפרו לו על מידה רבה של אי-רצון השורר באזורים הכפריים, בין הפלחים (נגד הוועד הפועל הערבי בגלל החלטתו להחרים את הפיתוח)... אם יכינו היהודים תוכנית לשיתוף במדיניות הפיתוח, יש אפשרות לרכז סביב הסיסמה לארגון משותף חלק ניכר מן הפלחים... שוב עמדו זו מול זו שתי התפיסות. הרוב הגדול של מנהיגי הישוב היה רואה מעשה-טרופ בכל נסיון יהודי לעזור לפיתוח הערבי. ואילו ארלוזורוב, שחשב במושגים של הפיכה מזוינת ודיקטטורה עברית, סבר כי מערכה עברית לפיתוח הכפרים הערבים תשלב את הפלאחים במערך הערבי. הוא שאב עידוד לכך מהצלחתה הרבה של שביתת-נהגים משותפת, בה השתתפו הנהגים הערביים בצד חבריהם העבריים, למרות הסתות העתונת הערבית.

אולם ארלוזורוב היה מוגבל בביצוע תפיסתו הנועזת והמהפכנית. כמו תמיד, לא מצאה הסוכנות היהודית כסף למימון הפעולה בחזית הערבית הרתיגורל. כל המחלקה המדינית זכתה רק לתקציב של 3500 לא"י לשנה, ואילו להוצאת ירחון בערבית (איאספר) היה אף לחלום על יומון) נמצאו רק 250 לא"י.

מכשול רציני עוד יותר היתה העובדה שארלוזורוב קיבל אמנם יפוי-כוח לנהל מדיניות ערבית פעילה, אך הגורמים הקובעים בצמרת הישוב לא היו מוכנים לצעדים מעשיים. באירופה קטלנית ילגלגו ארלוזורוב לאנשים אלה. כך רשם ביומנו עוד בסוף 1931: "ויכוח על מדיניותנו הערבית. (יצחק) בן-צבי פתח והקדים מבוא עובדתי יפה. הוא סיכם את הנתונים ההיסטוריים, הסטטיסטיים, הכלכליים והאתניים. אולם אשר לצד המדיני, הרי לא התקדמנו כלל במשך השנים האחרונות."

הוסיף ארלוזורוב, במלים שנשארו אקטואליות באותה מידה בשנת 1958: "אין לנו מדיניות, ואין אנו יודעים לפי איזה קו לפעול. עדיין אנו בבלב ההכללות המטושטשות, שהן ברובן מופשטות בתכלית. בינתיים מתרחשים כל הזמן דברים במחנה הערבי... אנו מצויים לקבוע קו מדיני."

ישיבה סודית ברחוב הירקון

הדברים הגיעו לשיאם במועצה סודית סגורה של מפא"י, שנתקיימה בצריף אוהל ברחוב הירקון, תל-אביב, ב-21 בינואר, 1933. עד היום מרחף סוד מעל למה שהתרחש בישיבה זו, בה נכחו כמה עשרות איש. משום מה מנעה הצנוורה המפאייית את פירסום כל דברי ארלוזורוב באותה ויכוח, וגם את דברי המתווכחים. נראה כי ההתנגשות בין ארלוזורוב לבין דודי בן-גוריון הגיעה בו לפסגתה.

אין להניח כי ארלוזורוב הביע בועדה גדולה זו את תוכניתו הסודית למהפכה מזוינת. מן הסתם הסתפק בליבו אותם הצעדים אותם ראה כהכנה חיונית למהפכה. לקראת נקודה זו מובילים הרעיונות היסודיים באותו חלק של נאומו שפירסומו הורשה על-ידי מפא"י:

"קיימת תיאוריה האומרת: כל מה שטוב בשביל ארץ-ישראל, אינו טוב בשביל פלשתינה, ומה שטוב בשביל פלשתינה, אינו טוב בשביל ארץ-ישראל... ועל כן צריך לדאוג לכך, שהיה טוב לארץ-ישראל, לאמור... לא לפתח יותר מדי שאלות (ביחס לערבים)... שכן יותר שיאשר בתוקפו הסטטיסטיקה יותר טוב יהיה בשביל ארץ-ישראל, ז.א. בשביל התקדמות ענייניו בארץ. אחת הדוגמאות, בהן נעזר ארלוזורוב, כדי להראות את התוצאות מגישה זו היא: הפוליטיקה של הפיתוח... דיברנו מה שדיברנו בקשר עם זה — אבל יחסנו האמיתי היה, שאם נצליח להיפטר... מהצרה הזאת ולהשאיר את הכל כמו שהוא... יהיה הכל טוב ומצויין. וכשאנו קברנו, ברוך השם, את... הפוליטיקה (של הפיתוח), קיבלנו את הדבר... כנצחון פוליטי. ברם עליכם לדעת, שנין הפיתוח, לאמור עזרה שיטתית לחקלאות, (הערבית), פרוגומה חקלאית לגבי הפלח... היא שאלה הנוגעות מאד מאד גם לנו... עומדת שאלה בדבר שיטה של תיקונים בחקלאות, שיביאו בהדרגה לידי הביצור הכלכלי של משק הפלח ויפתחו את החקלאות הערבית... אתם תגידו לי: הלא תמיד אמרנו, שאנחנו רוצים אינטנסיפיקציה של המשק הערבי... אמנם כן, דיברנו על הדברים האלה. אבל אנחנו צריכים היינו... ליצור בסיס עם אותם החוגים החקלאיים הערבים שאנחנו יכולים לבוא לידי הסכם עממם על בסיס כזה!"

הודות לתיאוריה על הניגוד בין ארץ-ישראל ופלשתינה, "אנחנו יוצרים במו ידנו מצב... (ש)האדמיניסטרציה הבריטית — נעשית לדואגת יחידה לענייניהם של המון התושבים הלא-יהודיים בארץ-ישראל. והתוצאה הסופית: אנחנו הופכים את המדינה יותר ויותר למדינה אנגלו-ערבית."

מה חשבו בן-גוריון ואנשיו לשמע דברים נועזים אלה, שסתרו את יסוד היסודות של

למד שפות חיות
ב. ברליץ

שיטה שהוכיחה את יעילותה בכל העולם

- * קורסי קיץ מרוכזים לעברית, אנגלית וצרפתית.
- * כתות מיוחדות לעזרת תלמידי בתי-ספר יסודיים ותיכונים.
- * קורסים לעברית, צרפתית, אנגלית, גרמנית, איטלקית, ספרדית, רוסית וערבית.
- * שיעורים פרטיים.

תחילת כל יום מ-8.30 עד 1 ומ-3 עד 8.30
ברליץ, תל-אביב, רחוב נחלת-בינים 2, טל. 62347.

30,000
מפעל הפנים

ההגולה תתקיים בשבוע הבא

מעכשיו יוגרלו 10 דירות בכל סדרה.

מפעל הפנים
הזכיה הזדולה
30,000